
Goda förvaltare

Roseniuskyrkan 2015-08-02

9e Sön. e. Tref.

Evangelietext: St Matteus 25: 14 – 30

Epistel: 1 Petrus 4: 7 – 11

Gt-text: 1 Mosebok 1: 24 – 2: 3

Psalm: 8

Predikan

8 1 För körledaren, till gittit. En psalm av David.

2 Herre , vår Herre, hur härligt är inte ditt namn över hela jorden, du som satt ditt majestät på himlen!

3 Av barns och spädbarns mun har du berett en makt för dina fienders skull, för att förgöra fiende och hämnare.

4 När jag ser din himmel, dina fingrars verk, månen och stjärnorna som du har skapat,

5 vad är då en människa att du tänker på henne, en människoson att du tar hand om honom?

6 En liten tid lät du honom vara lägre än Gud, med ära och härlighet krönte du honom.

7 Du satte honom att härska över dina händers verk, allt lade du under hans fötter:

8 alla får och oxar liksom vildmarkens djur,

9 himlens fåglar och havets fiskar, de som vandrar havens vägar.

10 Herre , vår Herre, hur härligt är inte ditt namn över hela jorden!

Inledning

Det finns ett avsnitt i den ryske författaren Dostojevskij's roman *Onda Andar* som jag har burit med mig en längre tid. Karaktären Sjatov har varit en revolutionär som på senare tid har blivit kristen och omvärderat sina tidigare övertygelser. Hans fru dyker plötsligt upp vid hans hem, svårt sjuk och i slutskedet av en graviditet. Sjatov blir alldeles till sig, sköter om henne, och hämtar kvinnan i byn som brukar assistera vid förlossningar, Arina Prochorovna, en krass men varmhjärtad ateist. När barnet har fötts är Sjatov alldeles till sig och talar om vilken stor glädje det är att barnet är fött: "Det är ett stort och obegripligt mysterium, det finns ingenting mera upphöjt på jorden," säger han. Arina Prochorovna är inte lika imponerad:

- Äsch, vad ni pratar! Bara en vidare utveckling av organismen, det är alltsammans, det är ingenting mystiskt med det, skrattade Arina Prochorovna högt och hjärtligt. I så fall skulle varje fluga vara ett mysterium. Men det ska jag säga er: människor som inte är till någon nytta borde aldrig födas. Se först till att de kan bli till någon nytta, sen kan de få födas ...¹

¹ Dostojevskij, 1990, *Onda Andar*, s. 590.

Sjatov och Arina Prochorovna gestaltar två motsatta värderingar av mänskligt liv, och vi kan känna igen båda inställningarna i dagens samhälle: antingen äger människan ett värde i sig själv, eller också äger hon inte värde i sig själv utan i kraft av en förmåga eller sin nytta.

Enligt den kristna tron *tillhör* människan den övriga skapelsen men är samtidigt *så mycket mer* än den övriga skapelsen. Hon är skapad till Guds avbild vilket ger henne en alldeles unik ställning, ett särskilt värde och ett alldeles särskilt ansvar. I Psalm åtta förundras David över Guds godhet och människans storhet.

Guds storhet och människans lovsång

När vi upplever stor lycka eller djup sorg behöver vi finna ett språk för det. Vi talar ibland om att vi blir "lyriska" över någonting, och menar då att vi närmar oss ett annat språk än vardagsspråket, ett som bättre fångar våra känslor. Dikten är ju ett sådant uttryckssätt, och Psaltarens psalmer ger språk åt så många olika känslor och situationer i livet. Men Psaltarens dikter riktar sig inte bara till andra människor, utan först och främst till Gud. Kung David, psalmens författare, kände till detta och gav uttryck för sina känslor och erfarenheter genom att skriva psalmer. Han var herde under sin uppväxt och hade gott om tid att se upp mot stjärnhimlen och reflektera över vem han var i förhållande till allt han såg runtomkring sig. Han fann sig i en liknande position några år senare då han var på flykt undan kung Saul. Kanske är det under en sådan period som David reflekterar: *Vad är då en människa att du tänker på henne ...* David vänder sin förundran till en lovsång till Gud, och blir så en förebild för oss att ta efter. Vi visar tacksamhet, glädje och kärlek på många olika sätt, men det djupaste uttryckssättet är när vi vänder vår tacksamhet till Gud. Vi tillber inte Gud för att det ger oss fördelar eller för att vinna någonting, utan därför att han är värd det. Guds härlighet är synlig över hela jorden, och på liknande sätt som vi säger "Wow" inför någonting häpnadsväckande, gör vi rätt i att hylla Gud när vi ser hans skapelse – inte minst när vi begrundar livet.

Jag vet om att många säger: vi kan förklara dessa saker utan att blanda in Gud, och visst kan vi förklarar biologin bakom fotosyntesen eller universums expansion och så mycket annat, men det är inte det jag är ute efter. Tänk dig hellre ett barn som får en tallrik varm mat framför sig och säger: "Så gott med varm mat!" Någon kanske frågar: "Hur kommer det sig att maten är varm?" Barnet svarar: "Pappa värmden." Givetvis behöver man inte blanda in pappa för att förklara hur maten kan vara varm, det räcker med att förklara hur spisen/micron fungerar, och samtidigt är det inte tillräckligt. Barnet kan nöja sig med att säga: smidigt med en spis, men det rätta är att dessutom säga: Tack snälla pappa! På liknande sätt är det rätt av oss att förundras över hur fantastiskt ordnad världen är och att den fungerar som den gör, men vi behöver dessutom lyfta blicken och se att det finns någon bakom världen, som vill oss väl och

har skapat världen med ett syfte. Låt oss inte stanna vid spisen, utan se vår älskande pappa som står bakom den och vill oss väl! Låt oss tacka och tillbe honom! Han är värd det!

Vad är då en människa?

I romanen *Liftarens guide till galaxen* finns ett skrämmande men komiskt avsnitt. I romanen finns en maskin som låter en se hela universum i all dess oändlighet, samt en liten prick där det står: "Du är här." Maskinen visar hur obetydlig personen är i förhållande till världsalltet, och den som har gått in i maskinen förgörs av insikten om sin egen obetydlighet. Därför är maskinen ett tortyrredskap. Varenda varelse som går in i maskinen får ett mentalt sammanbrott och förgörs, varenda varelse utom en. Han hade nämligen så stort ego att han på allvar trodde att han var den viktigaste varelsen i hela universum.

Jag påminns om maskinen när David förundras över människans plats i universum trots himlens storslagenhet. Många skulle säga att religiösa människor hör till dessa uppblåsta typer som tror att de är viktigare än någon annan varelse i universum. Jag tror att du känner igen retoriken. Att särskilja människan från övriga djurvärlden kallas för speciesism och är en typ av rasism men inte mellan raser utan arter. Det kan få oss att ifrågasätta människovärdet – man vill ju inte vara rasist! – men Bibeln talar frimodigt om att människan är särskild. Varför? Jo, därför att endast hon är skapad till Guds avbild. Gud skapade djur, växter, himlakroppar och mycket annat och såg att allt det var gott, men det var bara om människan som Gud sa: *Låt oss göra människor till vår avbild, till att vara lika oss*. Det betyder inte att övriga djurvärlden saknar värde, men det betyder att det, i Guds goda skapelse, finns en varelse som sticker ut bland de andra genom att ha fått en särskild ära: människan, som är skapad till Guds avbild.

När Romarriket kristnades minskade vanan kraftigt att sätta ut oönskade barn (ofta flickor) i skogen för djuren att ta; gladiatorspelen avslutades efterhand; flickor fick mycket mer att säga till om i sina äktenskap, och sjuka och fattiga vårdades i klostren. Bibelns syn på människans värde som okränkbart är absolut och utan undantag. Du kan inte förverka ditt människovärde genom ras, kön, nationalitet, religion, handikapp eller någonting du gör. Du är värdefull i egenskap av att vara människa, skapad till Guds avbild, och det gäller män och kvinnor i lika hög utsträckning. Denna övertygelse har i alla tider lett troende till anmärkningsvärda uppoffringar för att skydda sin nästas människovärde. Det mänskliga livet är nämligen unikt. Det är inte märkligt att Sjatov är alldeles lyrisk när han håller det nyfödda barnet i sina armar. Det lilla knytet kommer snart att bli självmedveten; tillägna sig ett språk; knyta relationer; förmedla känslor, stifta lagar, skapa poesi; utveckla en moralisk känsla, förnuft, samt ställa frågan: varför finns jag? Det leder till ännu ett särdrag hos människan: hon är den enda varelsen i skapelsen som är kallad till en personlig, barnslig, gemenskap med Gud.

David lovsjunger Gud, som ser den lilla människan. Sjatov och David står nära varandra i sin fascination inför det mänskliga livet, men vårt samhälle ligger närmare Arina Prochorovna. När vi idag talar om förvaltarskap gäller den viktigaste frågan hur vi förvaltar våra medmänniskor, och särskilt de svagaste bland oss. Vår kultur främjar styrka och framgång och har dålig plats för det som är svagt i livet, men i Bibeln intar det svaga en central position: *av ett barns mun ska du förgöra fienden*, sjunger David i psalmen, och vi känner igen det från t.ex. Marias lovsång: *Härskare har han störtat från deras troner, och de enkla har han upphöjt*. Det mest förunderliga uttrycket för Guds kärlek till det svaga är att han själv har blivit ett litet värnlöst spädbarn från en fattig familj, som politisk flykting under sina första år. Så hur behandlar vi, som enskilda, som samhälle och som kyrka, etniska, religiösa och kulturella minoriteter; hur behandlar vi våra spädbarn och våra åldrade; hur behandlar vi våra sjuka; hur behandlar vi våra flyktingar; hur behandlar vi våra hemlösa? Hur vi behandlar de svagaste är ett tecken på hur samhället mår, och idag finns det skäl att riva sönder sina kläder. Tusentals människor ligger på Medelhavets botten för att de har hamnat i händerna på människosmugglare, och i Europa bygger vi stängel; människor avlivas på fosterstadiet för att de har ett handikapp; flickor säljs som djur, nej sämre än djur, till sexhandel; människor avrättas och misshandlas av religiösa fundamentalister för att de har fel tro eller livsstil eller fel tolkning av en skrift ...

Vad är då en människa ...? En människa är Guds representant, eller vice-regent, på jorden och det är vår plikt att göra allt som står i vår makt för att upprätthålla hennes värdighet – genom att ära vår medmänniska ärar vi Gud. Det gäller också de människor som vi överhuvud taget inte kan dra jämnt med. Som församling och som troende är det vår skyldighet att be för dem som förföljer oss och för dem som utför de mest monstruösa dåden. Så gjorde Kristus. Här finns det säkert anledning för oss att bekänna vår synd och skuld, och be Gud om hjälp till bättring. Vi har en skyldighet att med fredliga medel, och bedjande kärlek, sträva efter att mänskligt liv i alla dess former ges den respekt det förtjänar. Gud, hjälp oss att vara dina redskap!

Människan är förvaltare i Guds ställe

Efter att David har förundrats över hur Gud kan tänka på en liten människa, reflekterar han över människans uppgift och han citerar skapelseberättelsen nästan ordagrant: *Du satte honom att härska över dina händers verk, allt lade du under hans fötter*. Du ska inte missförstå uttrycket, så att du tar "härska" till att betyda "styra hänsynslöst", men du gör rätt i att låta tankarna vandra till en kungs uppgifter. "To rule" är det engelska uttrycket, "att råda över" är kanske bättre på svenska. Människan har fått uppdraget att vara Guds vice-regent och att på Guds uppdrag råda över skapelsen. Vad betyder det? Gud skapade den här världen god, utan fel, i harmoni, och överlämnade åt oss att förvalta denna värld. Det betyder givetvis inte "fri

lek", utan att människan är bunden att förvalta världen efter Guds vilja. Trädgården, som de första människorna sattes i, var ren och fri och utan sjukdom – den nya staden, som Bibeln slutar med, är en stad utan ondska där harmoni återigen råder. Vi förstår alltså att Gud vill harmoni i natur och samhälle. Han är ju alltigenom god. Den här världens ondska hör ofrånkomligen samman med människans syndfullhet men Gud har blivit människa för att bota detta: *Tjuven kommer bara för att stjäla, slakta och döda. Jag har kommit för att de ska ha liv, och liv i överflöd.*

Det är vår uppgift, som människor och ännu mer som kristna, att förvalta världen i enlighet med Guds avsikter, för hans ändamål. Gud säger om djuren, och uppmanar människan i skapelseberättelsen, att vara fruktsamma och föröka sig. Livet står i fokus. Gud vill mångfald och kreativitet och liv, och det är vår uppgift att underlätta livets blomstring. Gud såg på sin skapelse, och såg att allting var mycket gott. Vi får inte utöva vårt förvalterskap på ett sätt som undergräver denna harmoni. Därför:

- Givetvis bryr vi oss om djuren, hur de mår, och hur de behandlas. Detta innefattar också djuren vi äter. De hör till Guds goda skapelse och är i många avseenden lika oss.
- Givetvis bryr vi oss om naturen, det biologiska kretsloppet och vad som behövs för att ekosystem ska upprätthållas och må bra. Det är vårt ansvar att göra val som främjar en hållbar miljö. Som förvaltare ska vi ju överlämna jorden, till våra barn och barnbarn, i bättre skick än när vi tog emot den.
- Givetvis bryr vi oss om vilka strukturer som skapas och upprätthålls i samhällen, länder, organisationer och gemenskaper. Gud vill hela och goda relationer, Gud vill sanning och omsorg, och har skapat varje människa jämlik den andre. Politiken måste ta hänsyn till människan i första hand, och ekonomin i andra.
- Givetvis bryr vi oss om familjerna, och barnen; att det råder trygghet, omsorg och att barnen, så långt det bara är möjligt, får växa upp med båda sina biologiska föräldrar. Familjebildning hör ju till skapelseuppdraget.
- Och givetvis har vi en skyldighet att skydda alla former av mänskligt liv, från befruktning till naturlig död, och göra allt vi kan för att underlätta för människor att födas, leva och dö värdigt.

Som Guds medregent har du en viktig uppgift i politiken, i fotbollsklubben, i kören, på arbetet, i bostadsföreningen, o.s.v. Du är Guds redskap till frid, och en dag kommer du att avlägga räkenskap inför Gud för hur du har förvaltat den uppgiften.

Vi vill ha **Jesus i centrum**,
stå **på Bibelns grund** och vara ett
andligt hem med hjärta för Stockholm.

Men inte bara som enskilda har vi denna uppgift, utan också som församling. I visionen för Roseniuskyrkan vill vi ta hänsyn till detta när vi säger: vi vill ha **ett hjärta för Stockholm**. Vi säger:

Vi vill vara en välsignelse för staden som goda grannar och medarbetare, engagera oss för rättvisa och visa särskild omsorg om de svaga och utsatta. Vi vill be och verka för Stockholms välgång.

Vi är långt ifrån i mål, men det är en vision att sträva efter! Tillsammans har vi ett ansvar för att låta Guds frid genomsyra vår gemenskap och bli till välsignelse för vår omgivning. Jag vill lägga det på ert hjärta att under läsåret be för denna uppgift. Den är oerhört viktig, men inte enkel. Som många av er vet har vi i början av året bestämt att vi vill ta steg för att eventuellt tillsätta en diakonal tjänst, men vi behöver era förböner för att hamna rätt.

Det är inte änglar han tar sig an ...

Kung David förundras över Guds godhet och vi bör förundras med honom. Men sången har också en djupare innebörd som de nytestamentliga författarna såg klart sedan Jesus hade dött och uppstått. De såg berättelsen om Kristus. Han är Gud, som självmant har ödmjukat sig för att göra sig lägre än Gud och bli en tjänare. I Jesus på korset ser vi hur högt Gud värderar människan och hur långt Gud är beredd att gå för att återställa den frid som gick förlorad vid syndafallet. Gud är ju urtypen av en god förvaltare i den bemärkelsen att han både är beredd att lämna över stort ansvar till sina vänner *och* att han är beredd att träda in och betala för att återupprätta vad hans ställföreträdare har gjort fel. Samtliga Bibelns författare blir lyriska inför Guds människoblivande och offer. Tänk att den som har spänt upp himlen, samlar havens vatten i sina händer, skapar djuren och ger växterna näring ... tänk att han blir ett litet foster, en skrikande liten människa, för att dö i vårt ställe och kunna klä oss i rättfärdighet och sanning och gudslighet. Så högt älskar Gud dig och varje annan människa. Eftersom Kristus var beredd att lida detta har Gud krönt honom med ära och härlighet och allting är nu lagt under hans fötter. Så vittnar Bibeln. Kristus regerar i frid och kärlek över världsalltet och människan är hans ögonsten. Det gör Guds storhet, och människans plats i skapelsen, så ännu mycket mer förunderlig. För allt detta är vi sannerligen skyldiga att ära och tillbe Gud.